

HAYATTAN SAYFALAR

1919

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864-1944

KİŞİLER

Hacer Lakabı sürtük Hacer'dir. Gençliğinde erkekleri baştan çıkarıp, onlarla birlikte olarak para kazanan Hacer, artık yaşlanmış. Onunla ilgilenen birilerini artık çok zor buluyordur. Bu sebeple zengin insanların cenazelerinde kılık değiştirerek dua okuyor, para alıyordur. İki çocuğu vardır ve kendisinden daha yaşlı olan Abdullah ile evlidir.

Hürmüz On yedi yaşındadır. Hürmüz, Hacer ve Abdullah'ın kızıdır. Genç ve güzeldir. Birçok erkekle birlikte olur.

Abdullah Hacer'den fazlaca büyüktür. Çalışıp para kazanmadığı için karısı sürekli söylenmektedir. Görünüşü masum ve aksakallı bir ihtiyar olduğundan Hacer onu zorla dilenmeye göndermektedir.

Veli Ağa Birkaç dükkân ve evi olan Veli Ağa manavdır. Mahallede bundan dolayı dikkat çekmektedir. Altmışlı yaşlardadır. Yaşlı bir karısıyla, bir kızı ve oğlu vardır. Yaşlandıkça genç kızlara ilgisi artmıştır. Sürekli saçlarını, sakalını boyatarak genç görünmeye çalışmaktadır. Hürmüz'e tutkundur.

Hidayet Hacer'in oğludur.

Sabire Kırk beş yaşlarındadır. Hacer'in komşusu ve yakın arkadaşıdır.

ÖYKÜ

Hacer kavgaya koşar Hacer, her zaman oturduğu kahvede oturup veresiye kahvesini içiyordur. Ne zamandır sadece fakir fukaranın cenazesi olduğu için, onunla ilgilenen erkek de pek kalmadığı için parası yoktur ve veresiye defterindeki borcu biraz birikmiştir. Kahveci ile bunların sohbetini yaparken kızı koşa koşa gelir. Mahallede komşular arasında tavuklar yüzünden kavga çıkmıştır. Hacer, hemen arkadaşına destek olmak için toparlanır. Zaten iş de yoktur. Sabire'yi de ikna eder. Yolda çenesi güçlü birilerini yanlarına alıp karşı tarafı alt etmek için Çingenelerin mahallesinden geçer. Camdaki yaşlı kadına bir iş olduğunu, boşta kadın olup olmadığını sorar. Yaşlı kadın, herkesin fala, çiçeğe gittiğini söyler. Gelini ise üstünü kirlettiği, başka kıyafeti olmadığı için evde çıplak vaziyettedir. Üstünü yıkamıştır. Kızı pencereye çağırıldıklarında çırılçıplaktır. "Kayınpederinden de utanmıyorsun, benim genç kızım var gözü açılır" diyerek söylenirken, çıplak kadının kayınvalidesi Hacer'i şok eden bir şey söyler. Kızının zaten gebe olduğunu, gözünün çoktan açılmış olduğunu söyler. Bir sürü kadını doğurtmuş, ebelik yapmıştır ve artık bu konuları çok iyi biliyordur. Hacer, ağzına ne geliyorsa söyler ve Hürmüz'e döner. Hürmüz cevap veremez ve ağlamaklı olur.

Cenaze haberinin gelişi Hacer, ne olup bitliğini anlamadan kızına yüklenmek istemez. Kızını kendi hayatından uzak tutmak, parası olan biriyle evlilik yaptırmak hayalindeyken böyle bir şey olması onu mutsuz eder. Sakin kafa ile düşündüğünde kızının mide bulantıları, aşermeleri gibi belirtilerini fark eder. Hiçbir zaman kızına konduramadığından bu konuda deneyimli olmasına rağmen durumu sezmemiştir. Mahalleye gittiklerinde kavga sakinleşmiş ama bitmemiştir. Hacer, tüm hırsını bu vesile ile çıkarmak ister ama kısa bir süre sonra zengin bir mahalleden cenaze gelmek üzere olduğu haberi gelince herkes evlere dağılır. Dilenci kıyafetlerini giyerler. Kimi mezara su dökmek için ibriğini, kimi dua okumak için örtüsünü alır. Hacer de kocasını dilenci gibi giydirir. Kendisi de hazırlanır.

Hürmüz'ün kaçamağı Mezarlığa gittiklerinde oldukça kalabalık olurlar. Cenaze henüz gelmemiştir. O arada Hürmüz'ün sevgilisi Mustafa, onu dört tarafı duvarla çevrili, üstü açık bir türbeye çeker ve öpmeye başlar. Hürmüz etrafın kalabalık olduğunu, hem de para kazanmaları gerektiğini söylerken

Mustafa onu dinlemez. Yere yuvarlanırlar ve sevişmeye başlarlar. Hacer, kızının yokluğunu fark eder. Onu bulabileceken etraftakilerin bu olayı duymasını istemediğinden fark etmemiş gibi yapar. O sırada cenaze gelir. Bir süre sonra önce Hürmüz, belli bir süre sonra Mustafa, yüzleri kızarmış, kıyafetleri hırpalanmış gelirler. Hacer, Mustafa ve Hürmüz'ün ilişkisini tamimiyle çözmüş olur.

Hürmüz'ün hamileliği kesinleşir Cenaze de Hacer fazlasıyla yüzsüzlük yapıp, laf cambazlığı yaprak dört beş kere fazladan para alır. Dilencilere para dağıtılır. Ama hiç biri doymak bilmez. Çoğu hiç alamamış gibi söylenir ve para almaya çalışmaya devam eder. Eve gelince Hacer, Hürmüz'ü odaya çeker. Paralarını sandığa kilitler ve sakın sakın, tatlı dille kızının ağzından laf almaya çalışır. Mustafa ile ikisini gördüğünü de söyler. Hürmüz hüngür hüngür ağlamaya başlar. Konuşma boyunca yavaş yavaş ve oldukça az konuşarak bazı şeyleri annesine itiraf etmiş olur. Beş aydır regl olmuyordur. Çocuğun babasının da kim olduğunu bilmiyordur. Eyüp'teki mahallede çapkın, hovarda beş, altı gençle birden birlikte olmuştur. Hacer, kendisi ile kızını kıyaslar. Hayallerinden bahseder ve söylenir. Ebelik konusunda deneyimlidir. Kızını alttan muayene eder. Hamile olduğunu anlar. Fakat çocuğu düşürmesini istemeyeceğini söyler. Hürmüz'ün ablası da bu şekilde hamile kalmış, çocuğu düşürmeye çalışırken ölmüştür. Bu sebeple başka bir plan yapar.

Hacer'in planı Hacer, hemen kafasında kurmaya başlar. Çocuğu doğurtacaktır. Fakat artık Hürmüz'ü evden çıkartmayacak, mahallelinin onu görüp dedikodu yapmasını engelleyecektir. Doğduktan sonra çocukla kendisinin ilgileceğini, Hürmüz'ün bunu düşünmemesini söyler. Çocuktan sonra da onu parası olan biri ile evlendirecektir. Bu da meyveler karşılığı sürekli kendisini öpmesine, dokunmasına izin verdiği, yaşlı manav Veli'dir. Hürmüz, buna karşı çıkar. Önce evden çıkmadan yapamayacağını söyler. Sonra Veli ile evlenme durumunu öğrenince, yaşlı bir adamla evlenmek istemediğini söyler. Hacer, ne yapar ne eder kızı ikna eder. Adam ona nikâh kıyarsa, üstüne bir ev yaptıracağından, sonrasında peşinden daha fazla genç erkek koşaacağını iddia ederek kızın gönlünü yapar. Aklında da kızın adamdan bir de çocuk yaparsa mirasa da konabileceği ve daha iyi bir yaşam kurabileceği geçiyordur.

Manav Veli'nin Hürmüz tutkusu Hacer, planının ikinci kısmını uygulamak için manav Veli'nin yanına gider. Manav ilk kez Hacer ile ilgilenir ve ona iyi davranır. Çünkü ne zamandır Hürmüz gelmiyordur, onu merak eder. Hacer, kızının ince hastalığa tutulduğunu, rahatsız olduğunu söyleyerek durumunu acındırır. Sohbet ilerledikçe verem olmasının sebebinin sevda olduğunu belirtir ve adama bu kişinin kendisi olduğunu söyler. Veli buna inanmaz. Hürmüz, uykusunda sayıklarken adamın adını sayıklamış ve ona aşkını ilan etmiştir. Veli bu sözler karşısında dalgınlaşır, hayallere dalar. Zaten Hürmüz'ü nikâhına almanın hayalinde olduğunu söyler. Hacer'in eline bir sepet meyve doldurur. Ağzından laf alabildikçe laf almaya çalışır. Hacer'den sonra da aklı başından gider. Hürmüz ile gerdeğe girdiğini hayal edip durur. On yedilik genç bir kızın kendisine aşık olabileceği kadar genç görüldüğüne kendini ikna etmeye çalışır. Hürmüz bir şekilde evden çıkmamaya başlar. Yine de o süreçte bile onu rahat bırakmayan sevgililerine karşılık vermekten geri durmaz.

Hürmüz bebeği doğurur Hürmüz'ün doğuracağı vakit gelir. O süreye kadar Veli bir şekilde idare edilmiştir. Sabire ve Hacer, kızı doğurtur. Sesleri duyup odanın kapısına gelen babasını terslerler. Para olmadığından ağrıyan dişini çektiklerini söylerler ve yatması için yatağına yollarlar. Adam kızın sesi kesilip bebek sesi duyduğunda ise yatağından çıkmaz ve yorganı kafasına çeker. Hürmüz'ün bir oğlu olur. Sabire, Hacer'in işareti ile Hürmüz'ün kafasına zorla yorganı çeker. O sırada Hacer bebeğin ağzını, burnunu bir mendille kapatır. Bebek ölür. Hacer, bebeği hemen sarar ve dışarıda bekleyen oğlu ile gecenin karanlığında mezarlığa gider. Hürmüz peşlerinden gitmeye çalışır ve ağlar. Bir kere yüzünü görmek ister ama elinden bir şey gelmez.

Bebek gizlice gömülür Hacer, oğlu ile beraber, bebeği gömecekleri yere geldiğinde ikisi bir çukur kazamaya başlarlar. Yeterince kazabildiklerinde Hacer, bebek kime benziyor diye açıp bir yüzüne bakmak ister. İkisi de dehşete düşer. Bebek sanki ölmemiş ağlıyor gibi bir ifadedir. Bu onlara ağır gelir. Hacer ilk kez o an vicdan azabı hisseder gibi olur. Oğlunun uyarısı ile acele etmesi gerektiğini hatırlar. Bebeği hızlı bir şekilde, kimse görmeden gömerler.

TEMALAR

Yoksulluk İstanbul'un kenar semtlerinden birindeki yoksullara dair manzaraların yer aldığı romanda, burada yaşayan insanların dilencilik, cenazelerde oyunculuk, fuhuş gibi ahlaki olmayan para kazanma yolları ve mahalle kültürleri anlatılmaktadır. Hastalıklar, yozlaşma ve çeşitli suç unsurları yoksullar, toplumun alt tabakasındaki insanlarda daha fazla görülmektedir.

Ölüm Mezarlıkta yaşananlar, hayatla ölümün bağı ve ölümlerin geride kalanlar üzerindeki etkisi romanın bir diğer temasıdır. Ölüm ve hayat birbirini tamamlamakta, birinin varlığı ötekini meydana getirmektedir. Ölüm bilinmedikçe hayatın öğrenilmeyeceği, aynı ışıkla karanlık gibi hayatla ölümün birbirini doğurduğu belirtilir.

KARAKTER ANALİZİ

Hacer (Fettan)

Karakter Hacer, bir çok olumsuz kişilik özelliğini üzerinde toplamış bir karakterdir. Yaşadığı yer ve deneyimlerinin saldırgan, acımasız, yüzsüz ve sahtekâr biri olmasında payı olduğu söylenebilir. Para için erkeklerle birlikte olması, torununu soğukkanlılıkla ve acımasızca öldürmesi, herkesi kurnazlığı ile kolayca kandırabilmesi Hacer'in kişiliğinin anlaşılması noktasında önemli olaylardır. Konuşma tarzı argo ve kabadır.

Aktivite Hacer gençliğinde fuhuş yaparak geçimini sağlıyorken, yaşı ilerledikçe erkeklerin ona ilgisinin azalmasıyla farklı şekilde para kazanmaya başlamıştır. Artık cenazelerde başörtüsü takarak dualar ediyor, cenaze sahibi zenginlerden para da koparıyordur. Yine de yaşı geçkin erkekler nadiren de onun oyununa geliyor ve onları iyice azdıran Hacer ile iyi bir para karşılığı birlikte oluyordur. Her sabah meydana kahvehane de erkenden kahve içip işlerinin açılmasını beklemektedir. Sigara tiryakisidir.

ÖRNEK ANILAR

Fettan Hacer, hafif meşrep bir kadındır. Fettanlığını, güzelliğini kullanarak para kazanmaktadır. "O, eski bir kibar değil ama bir yosma eskisidir. Güzelliğini bir mal gibi sattığı yılların daha tadı damağımdadır. Bu geçmiş ömrünün para ettiği zamanları yirmi yılın külüyle örtülmüşse de şimdi bir her şey dünkü gibi hatırladadır. Ara sıra kendini rüyada gençleşmiş ve eski ateşli sevgililerinin kolları arasında haz ve sefa içinde görür."

Yalancı/Kurnaz/Sahtekar Hacer yalan söyleme ve rol yapma konusunda yeteneklidir. Kurnazlığı sayesinde istediği kişiyi kolaylıkla kandırabilmektedir. Cenaze sahipleri, Veli Ağa onun oyununa gelmiştir. "Hacer'in büyük sanatkârlıklarından biri de cenaze peşinde gösterdiği aldaticılık ve ikiyezülülükteki ustalığıdır. Bu ehemmiyetli, bu ağır, bu dindarca rolü oynamak için gerçek bir tiyatro artisti sanatkârlığı ile yüzünü ve kıyafetini değiştirir. Koynunda taşıdığı yeşil başörtüsü vardır. Onu sıkı sıkıya örtünür. Kahvecinin yanında da emanet su dolu bir testi ile baston bulundurur."

Kaba/Ağzı bozuk Bulunduğu mahalle, içinde yetiştiği topluluk ve yaşam tarzının da etkisiyle Hacer küfürlü ve argo konuşan bir kadındır. Kızının gebe olduğunu söyleyen yaşlı Çingene kadını da azarlar. "Ben parmaklarımı adamın ağzına sokunca çürük salaşpur gibi bir yandan, öbür yana şöyle bir ayırırveririm."

Acımasız/Soğukkanlı Hacer, kızının hamileliği duyulmasın diye çok acımasız bir plan yapar ve her şey planına uygun olarak ilerler. "Hacer'in bir işareti üzerine Sabire, Hürmüz'ün yüzüne yorganı çekti. Büyük anası bu henüz doğmuş torunun ağzına kirli bir mendil tıktı. Allah'ın verdiği hayatı daha ilk nefes alma anlarında durduran bu canı elin altında masumcağız kıvrandı, kıvrandı."

Veli (Kadınlara düşkün)

Karakter Veli, yaşı ilerledikçe genç kızlara daha bir düşkün oluyor ve kendini genç göstermek için elinden geleni yapıyordu. Sadakatsiz ve çıkarıcıdır. Hürmüz'e çeşitli meyveler vererek karşılığında ona yakınlaşır. Hacer'in, kızının onunla evlenmek istediğini söylemesi üzerine akli başından gider. Malları kıymetlidir ama kendi çıkarı söz konusu olduğunda gözden çıkarır. Hacer'in ağzından Hürmüz ile ilgili laf almak ve Hürmüz'e dokunabilmek için bu durumu kullanır.

Aktivite Veli, evlidir ve sarkıntılık ettiği kızların yaşında çocukları vardır. Ama bu durumu umursamaz. Her ay saçlarını berbere boyatarak daha genç görünmeye çabalıyordur. Zamanının büyük kısmı manav dükkânında geçmektedir. Nargile içmeyi sevmektedir. Hürmüz'e tutkundur.

ÖRNEK ANILAR

Genç kızlara düşkün/Azgın Genç kızlara sarkıntılık yaptığında yaşı dolayısıyla aşağılanan Veli, çare olarak saçlarını ve sakalını sürekli boyamayı bulur. Artık kendini kızlara layık görüyordu. "Herifte yaş almış, saç sakal yarı yarıya ağarmış, ama kadın dendi mi zavallı adam ateşli bir delikanlı kesilir, el ayak titrer, gözler süzülür. Geviş getirmeye başlar. Bu kadar kadın sever, kadın cinsine karşı bu kadar güçsüz. Düşkünlüğü de yeni yetişen tazeleredir."

Çıkarıcı/ Çapkın Veli evlidir ve yaşı ilerlemiştir ama çapkınlık ve sarkıntılık yapmaktan geri kalmamaktadır. Çıkarı karşılığında Hürmüz'e bedava meyve vermektedir. "Veli, Hürmüz için deli olurdu. Manav kızın can eriğine benzeyen mayhoş taraflarından bir yer beğenirdi. Kızın vücut parçalarıyla yemişlerin çeşitlerine göre pazarlık kararlaştırılmış gibiydi. Mesela kiraz dudakla, elma, şeftali yanakla, ayva göbekte, incir filan karşılıklarıyla değiş tokuş olunurdu."

Hürmüz (Cilveli)

Karakter Aynı anda bir çok kişiyle beraber olan Hürmüz hamile kalır. Bu ilişkilerde karşılıklı olarak sorumsuzluk, menfaat ve sadakatsizlik söz konusudur. Hamileliğinin sorumluluğunu da üstlenemeyen Hürmüz, çocuğunun durumu konusunda pasif şekilde ve annesinin yönlendirmesi ile hareket eder. Ahlaki değerlerden yoksun olduğundan da bahsedilebilir. Bu durum Veli'den meyve almak için her seferinde vücudunun çeşitli yerlerine dokunmasına ve onu öpmesine izin vermesi ile örneklendirilebilir.

Aktivite Peşine düşen erkeklerle, uygun ortam buldukça vakit geçirmekte ve onlarla birlikte olmaktadır. Annesi onu kendi hayatından uzak tuttuğunu zannederken, ona yaptıklarını hissettirmemeyi başarır.

ÖRNEK ANILAR

Sorumsuz/Çapkın Hürmüz, hamile olmasına ve bebeğin babasını bilmemesine rağmen etrafındaki hovardalarla birlikte olmaya devam eder. "Hürmüz'ü bir zaman eve kapatmaya uğraştı. Ama mümkün olamıyordu ki. Ev altına hapsedilmiş mart kızgını kediler gibi tahta perdenin öbür tarafından mırnav mırnav narası atan hovardalara kızda içeriden mır mır diye cevap veriyordu. Beş aylık gebe bir kadının gebelik üstüne gebeliğe uğramasını hele şükür tabiat önlemişti."